

तां हर्तुं विबुधद्विषोऽपि न च मे शक्ताः पुरोवर्तिनीं

सा चात्यन्तमगोचरं नयनयोज्ज्वलितेति कोऽयं विधिः ॥

अत्र प्रभावपिहितेति भवेदिति चेत्यनन्तरं 'नैतद्यतः' इति पदानि न्यूनानि । एषां पदानां न्यूनतायामप्येतद्वाक्यव्यङ्ग्यस्य वितर्काख्य-
व्यभिचारिभावस्योत्कर्षाकरणान्न गुणः । दीर्घं न सेत्यादिवाक्यजन्यया
च प्रतिपत्त्या तिष्ठेदित्यादिवाक्यप्रतिपत्तेर्बोधः स्फुटमेवावभासत इति
न दोषः ।

गुणः क्वाप्यधिकं पदम् ॥ २७ ॥

यथा—

‘आचरति दुर्जनो यत्सहसा मनसोऽप्यगोचरानर्थान् ।

तन्न न जाने जाने स्पृशति मनः किं तु नैव निष्ठुरताम् ॥’

अत्र न न जान इत्ययोगव्यवच्छेदे द्वितीयजान इत्यनेन नाहमेव
जाने इत्यन्ययोगव्यवच्छेदाद्विच्छित्तिविशेषः ।

समाप्तपुनरात्तत्वं न दोषो न गुणः क्वचित् ।

यथा—‘अन्यास्ता गुणरत्न-’ इत्यादि (४०३ पृ.) ।

अत्र प्रथमार्धेन वाक्यसमाप्तावपि द्वितीयार्धवाक्यं पुनरुपात्तम् ।

भावाद् मद्गोचरप्रेमस्तिमितम् । अस्या उर्वर्याः । विबुधद्विषोऽसुराः । इत्थमदृश्यत्वे
हेतुर्नास्त्येव किमदृश्येति विस्मयादाह—सा चेति । अगोचरमगोचरत्वम् ।
विधिर्नियतिः प्रकारो वा ॥ अगुणत्वमदोषत्वं चोपपादयति—एषामिति ॥
वाक्यप्रतिपत्तेर्वाक्यजन्यबोधस्य ॥ ननु द्वितीयजाने इत्यनेनायोगव्यवच्छेद
एव प्रतीयते इत्यत आह—अत्रेति । इत्यनेन इत्यनेनैवेत्यर्थः । गुण-
त्वमुपपादयति—द्वितीय इति । विच्छित्तिविशेषोऽर्थवैचित्र्यविशेषः प्रतीयत
इति । गुणत्वमिति शेषः । अत्र कथितपदत्वस्यावधारणबोधकत्वाद् ‘यद्वचनेन-’
इत्यादिप्राक्प्रदर्शितवद् गुणत्वमस्ति । अस्य शुद्धोदाहरणं तु—‘याहि माधव
याहि केशव मा वद कैतववादम् । तामनुसर सरसीरुहलोचन या तव
हरति विषादम् ॥’ अत्र माधवकेशवसरसीरुहलोचनपदानामन्यतमेनैवान्वयो-
पपत्तौ सर्वेषामुपपादनमर्थान्तरबोधकत्वाद् गुण एव । तथाहि—माधवपदेन
लक्ष्मीपतित्वेऽपि तव वैदग्ध्यं नास्तीति, केशवपदेन वीरत्वेऽपि तव रतिसामर्थ्यं
नास्तीति, सरसीरुहलोचनपदेन विलक्षणचक्षुःसत्त्वेऽपि मम रूपलावण्यातिशयं न
पश्यसीति व्यज्यते । यथा वा—‘कुर्यां हरस्यापि पिनाकपाणेर्धैर्यच्युतिं के मम
धन्विनोऽन्ये ॥’ अत्र पिनाकपाणेरपीत्यनेनैव प्रकृतान्वयोपपत्तौ हरस्येत्यधिकमपि